

Notat statslig kompensation demografi

Økonomiudvalget fik på mødet den 19. april 2022 forelagt en beskrivelse af kommunens demografimodeller.

Økonomiudvalget besluttede på mødet, at modellerne udsendes til fagudvalgene og administrationen anmodes om at belyse omfanget af den statslige kompensation for demografiudviklingen. Sagen forelægges herefter igen for udvalget.

Fagudvalgene har på møderne primo maj fået forelagt deres respektive demografimodeller, og nedenfor er kort beskrevet omfanget af den statslige kompensation.

Omfang af statslig kompensation for demografiudviklingen

Kommunaldirektør
Økonomi
Ramshered 5
5700 Svendborg
jan.hansen@svendborg.dk

10. maj 2022
Sagsid: 21/24440
Afdeling: Økonomi
Ref.

Der er tale om et skøn, som staten udarbejder, eller rettere en mekanisk fremskrivning under en række antagelser. Det demografiske træk måler ændringen i udgiftspresset som følge af at størrelsen og sammensætningen af befolkningen ændres. Det beregnes som ændringen i udgifterne, hvis der skal fastholdes de nuværende reale udgifter pr. borgers i alle alderstrin.

Principperne i Finansministeriets (FM) regnemodel for demografi er ikke drøftet med KL. Det er noget, de bestemmer helt og holdent selv.

Grundlæggende hviler deres model på tre principper:

- Befolkningsudviklingen – her baserer FM sig på Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning.
- Enhedsudgifterne på de enkelte alderstrin. FM har oplyst om aldersbetingede enhedsudgifter på det samlede offentlige forbrug i forskellige folketingssvar, og i beregningen af disse anvender de Lovmodellen til at kunne fordele udgifter ud på alder og køn m.v.

Der har tidligere været stillet spørgsmål til ministeren om demografisk træk fordelt på udgiftsområder og 5-års alderstrin. Af svaret kan man dog ikke se, hvordan de aldersfordelte udgifter ser ud for kommunerne. Se vedlagte bilag 1.

- Korrektionen for delvis sund aldring.

Beregningen korrigeres for sund aldring, fordi sunde borgere antages at have mindre behov for offentlig service end borgere med helbredsproblemer og forringet førighed. Finansministeriet anvender en delvis korrektion for sund aldring i deres beregning af det demografisk træk. Det afspejler, at antallet af sunde leveår uden væsentlige sundhed- og førighedsproblemer forventes at stige i takt med stigningen i levealderen, men at effekten på behovet for offentlig service kun slår delvis igennem, da omfanget af fx kroniske sygdomme også kan stige.

Den samlede kompensationen på landsplan sker via et løft i servicerammen, som aftales i de årlige økonomiforhandlinger mellem KL og regeringen. Den enkelte kommunens andel af den samlede kompensation på landsplan, opgøres ud fra kommunens procentvise andel af dem samlede befolkning.

En kommune med en ændring (stigning) i befolkningssammensætningen, der ligger ud over ændring (stigning) på landsplan vil derfor opleve, at deres andel af det demografiske udgiftspres alt andet lige ikke kompenses fuldt ud – det samme vil også gøre sig gældende med modsat fortegn.

I de fleste kommuner anvendes demografi inden for dagtilbuds-, - skole- og ældreområdet. I den statslige model beregnes det demografiske udgiftstræk for alle aldre. Det vil sige, at der er nogen grupper, som trækker tallene opad, og nogen grupper, der trækker tallene nedad.

Nedenfor er vist, hvor meget Svendborg Kommunes andel af den statslige kompensation har udgjort i de seneste 3 års økonomiaftaler. Tilsvarende er der vist, hvor stort det beregnede demografiske udgiftspres har været jf. kommunens demografimodeller.

Både i 2020 og 2021 har kommunen haft "overskud" på den statslige kompensation, men dette er vendt til et underskud i 2022 hvilket skal ses i sammenhæng med, at kommunen har et stort demografisk udgiftspres primært på dagtilbudsområdet.

(mio. kr.)	2020	2021	2022
Demografi mv. i.h.t. kommuneaftale	1.700	1.500	1.400
Rel. andel af befolkningen i DK	0,010056	0,009991	0,010010
Beregnet andel af ekstra bloktiskud (mio. kr.)	17,10	14,99	14,01
Demografi i Svendborg - sum af nedenstående	7,1	5,7	19,7
Difference (+ =overskud / - =underskud)	10,0	9,3	-5,7
Demografi i Svendborg - i alt	7,1	5,7	19,7
- dagtilbud	1,9	0,0	9,0
- skole (note 1)	-2,9	-7,3	-1,9
- ældre (note 2)	4,0	5,8	5,0
- socialområdet voksen	4,1	7,2	7,6

Note 1:

Tidligere års budgetreguleringer på baggrund af demografi, samt stigning i antal/fald i antal 6-16 årige pr. 1 januar. Demografireguleringen i årene 2020 og 2021 er beregnet efter en anden model.

Note 2:

Tallene svarer til det, der står i tabellen i demografinotatet og kan genfindes i rammerne. I 2022 er desuden tildelt midler til drift af 10 ekstra plejeboliger (5.150), men det kalder vi ikke demografi.

Bilag 1

Spørgsmål til finansministeren

Folketingets Finansudvalg
Christianborg

19. september 2018

Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 527 (Alm. del) af 28. august 2018 stillet efter ønske fra Benny Engelbrecht (S)

Spørgsmål

Vil ministeren oplyse det demografiske træk fordelt på udgiftsområder og 5-års alderstrin, således at det fremgår hvor store udgifterne i gennemsnit forventes at være pr. borgers indenfor et givent udgiftsområde og et givent 5-års alderstrin?

Svar

Det demografiske træk er et beregningsteknisk mål, der opgør hvor meget ressourceanvendelsen til offentligt forbrug rent mekanisk vil ændre sig, hvis befolkningen ændrer sig, og det forudsættes at den reale udgift pr. bruger er fastholdt uændret.

Overordnet beregnes det demografiske træk på det offentlige forbrug således ved mekanisk at sammenholde den forventede befolkningsudvikling med senest tilgængelige data for individualiserbart offentligt forbrug¹, som skaleres til det opgjorte offentlige forbrug for 2017, dog med en korrektion for delvis sund aldring.

Beregningen af det demografiske træk skal generelt fortolkes varsomt. Det demografiske træk anvendes primært som et element i en langsigtet holdbarhedsberegning. Opgørelsen af det demografiske træk er således ikke tiltaltenkt til beregninger af fx det præcise udgiftstræk i de enkelte år, nævntlig ikke på særskilte udgiftsområder eller sektorer, og er heller ikke udtryk for udgifter, der skal findes konkret finansiering til. Det demografiske træk tager blandt andet ikke højde for mulige produktivitetsforbedringer i det offentlige – herunder fx i form af bedre og billigere operationsformer i sundhedsvesenet – og indgår som ét blandt mange input i den løbende tilrettelæggelse af finanspolitikken. Det er et politisk valg, hvordan der prioriteres mellem tilførsel af flere ressourcer til offentlige forbrugsudgifter og fx lavere skat.

Det offentlige forbrug kan overordnet opdeles i individuelt og kollektivt offentligt forbrug, hvor det individuelle forbrug dækker over sundhedsvesenet (medicin,

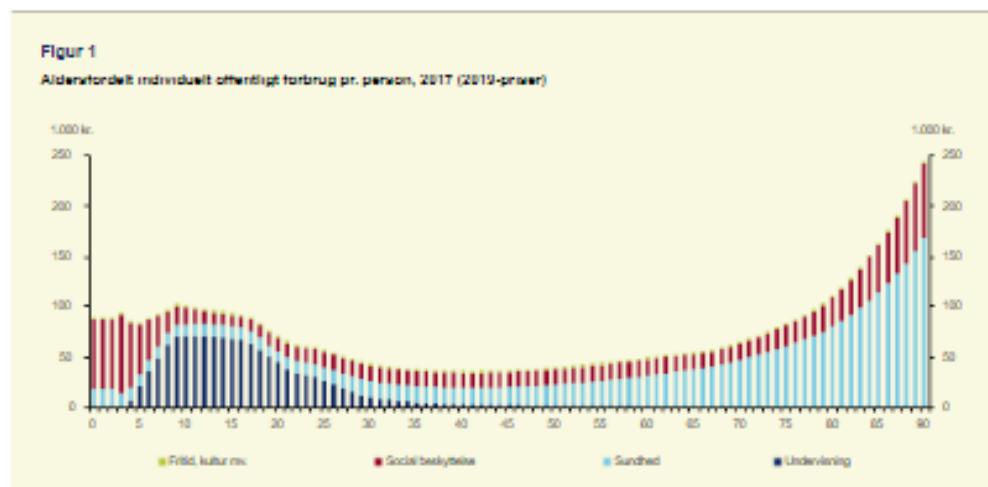
¹ Med individualiserbart offentligt forbrug menes offentlige forbrugsudgifter som ved brug af Lovmodellen og statistisk metode kan henføres til borgere opdelt på køn, alder og hørkomst. Det drejer sig fx om data for borgere, som bor på plejehjem eller går i folkeskole. Befolkningsframkværingen fra Danmarks Statistik og DREAM, som anvendes til at beregne det demografiske træk, er natop opdelt på køn, alder og hørkomst.

Bilag 1 Spørgsmål til finansministeren

hospitaler, plejehjem), social beskyttelse (daginstitutioner og hjemmehjælp) samt fritid og kultur. Størstedelen af disse udgifter kan individualiseres på alder, køn og herkomstgrupper. Visse udgifter kan dog ikke individualiseres, fx udgifter til fritid og kultur, der ligesom det kollektive offentlige forbrug (forsvar, politi, centraladministration mv.) fordeles ligeligt blandt alle borgere.

Det bemærkes, at der i beregningen af det demografiske træk ikke tages højde for, at omkostningen ved en ekstra bruger kan adskille sig fra de gennemsnitlige omkostninger pr. bruger. Navnlig hvad angår det kollektive offentlige forbrug, vil en stigning i befolkningen ikke automatisk afdækkende en proportional stigning i udgifterne til forsvar, politi, administration mv. Desuden indregnes ikke adfærdssendringer (fx ændret uddannelsestilbøjelighed eller ændret træk på sundhedsvæsenet pga. af nye behandlingsmuligheder eller bedre helbred).

De individuelle offentlige udgifter udgør godt tre fjerdedele af det offentlige forbrug. Der er stor forskel på, hvor mange individuelle offentlige serviceydelser, hver aldersgruppe modtager. Generelt gælder det, at de gennemsnitlige serviceudgifter til ældre er højere end udgifterne til børn og unge, mens personer i de erhvervsaktive aldre i gennemsnit trækker mindst på de individuelle offentlige serviceydelser, *jf. figur 1*. Tabel 1 indeholder en opgørelse af de gennemsnitlige udgifter pr. person fordelt på udgifter og 5-års alderstrin i 2017.

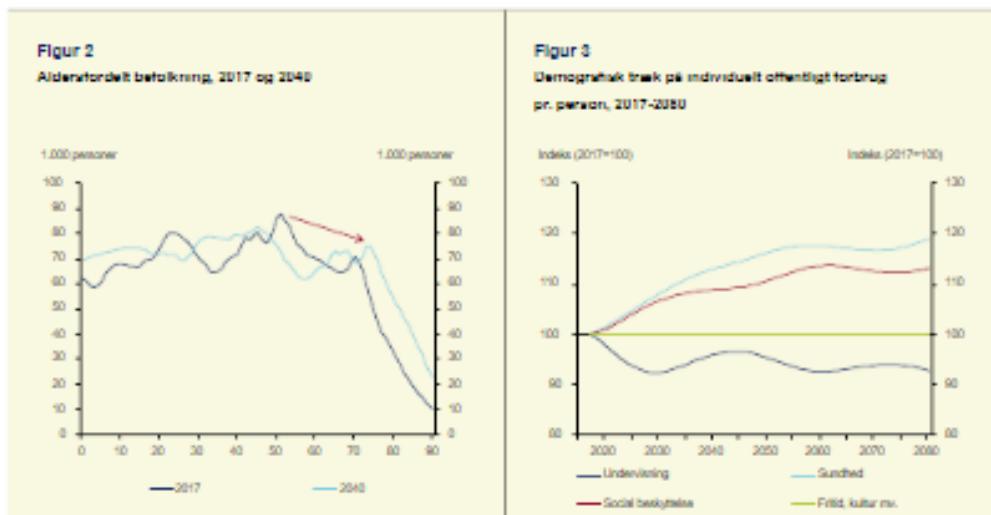
Kilde: Danmarks Statistik, Opdæmset 2025-forsøg, august 2018 og egen beregning.

Væksten i det demografiske træk drives i de kommende år dels af, at befolkningen stiger, dels af, at befolkningssammensætningen forskydes mod et forøget antal i de ældre aldersgrupper. Fordi udgifter knyttet til de ældre aldersgrupper er væsentligt højere end de øvrige aldersgrupper, herunder navnlig udgifter til sundhed og social beskyttelse, trækker det i retning af en højere vækst i det demografiske træk, *jf. figur 2 og 3*.

I beregningen af det demografiske træk korrigeres for, at befolkningens forventede sundhedstilstand skønnes at blive forbedret fremadrettet, såkaldt *sund aldring*.

Bilag 1 Spørgsmål til finansministeren

Dvs. en 80-årig i 2040 forventes at leve længere og have et bedre helbred end en 80-årig i dag, og herved have et lavere træk på helbredrelaterede udgifter som fx hospitaler, medicin og hjemmepleje. Korrektionen for sund aldring mindsker således isoleret set det demografisk betingede press på de offentlige udgifter fremadrettet.

Kilde: Danmarks Statistik, Opdateret 2018-forstørrelse, august 2018 og egne beregninger.

Tabel 1
Aldersfordelt demografisk træk pr. person fordelt på 5-års alderintervaller, 2017

	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90+
1.000 kr. (2017-priser)																			
Individuelt offentligt forbrug	89	93	98	87	84	91	41	37	38	38	41	48	52	55	71	92	128	188	210
- Undervisning	2	48	71	81	35	19	8	4	2	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0
- Sundhed	16	11	12	12	12	15	18	17	19	23	27	33	40	52	67	91	131	210	
- Social beskyttelse	69	31	13	12	14	15	15	15	15	15	16	16	15	17	22	34	55	97	
- Fritid, kultur mv.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Kollektivt offentligt forbrug	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	
Demografisk træk pr. person	110	114	118	107	84	72	61	57	57	58	62	67	72	79	92	112	148	209	230
Middelværdi, 1.000 gensekser	299	328	338	348	391	380	334	341	383	392	422	385	341	328	318	208	133	78	44

Anm.: Udgjortes til der aldersfordelte offentlige forbrug er beregnet som vægtet gennemsnit indenfor hver aldersgruppe.
Kilde: Danmarks Statistik, Opdateret 2018-forstørrelse og egne beregninger.

Med venlig hilsen

Kristian Jensen
Finansminister